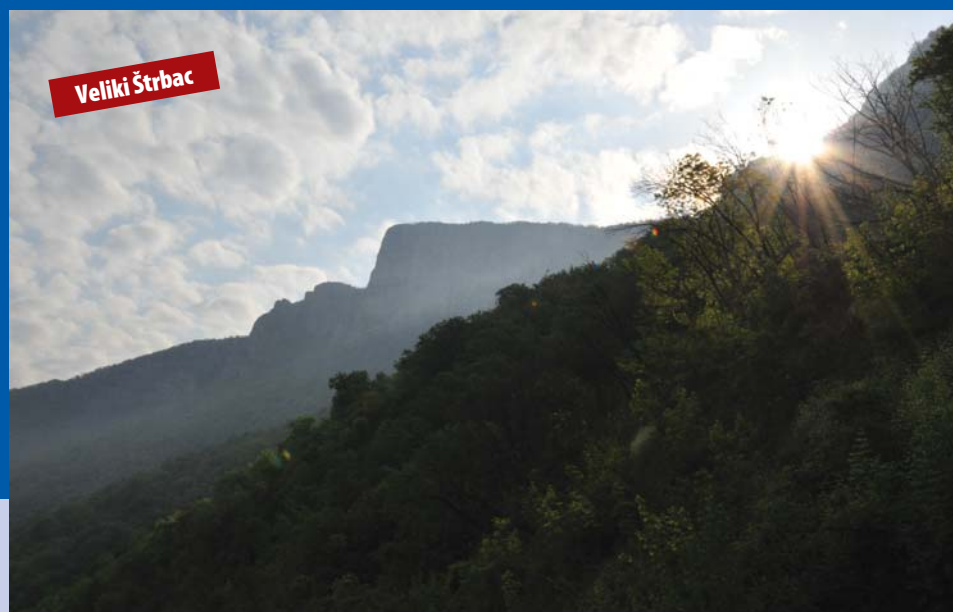

Kruna dosadašnje međunarodne saradnje je 7. sastanak Europark čarter mreže koji će biti održan od 28. juna do 1. jula u Donjem Milanovcu. Domaćin je JP Nacionalni park Đerdap, a oko 300 učesnika će na plenarnoj sednici i radionicama obrađivati teme vezane za održivi turizam

Da bi određeni prostor bio proglašen za nacionalni park treba da ispunjava jedan od četiri uslova: geomorfološke, hidrološke i prirodnjačke specifičnosti, kao i postojanje kulturno-istorijskih i etnoloških fenomena. Po tome što ispunjava sva četiri - Đerdap je izuzetan. Nacionalni park Đerdap prostire se na površini od 63.608 hektara, a ukupna zaštitna zona iznosi oko 93.000 hektara. Obuhvata oko 100 kilometara Đerdapske klisure na desnoj obali Dunava, od Golupca do Karataša - za nacionalni park proglašen je 1974. Po mnogo čemu je NAJ - ima NAJstariju geološku istoriju u Evropi, NAJdužu kompozitnu dolina u Evropi s tri klisure, dva kanjona i tri kotline, NAJveću i NAJstariju vodenu probojnicu na Starom kontinentu u kojoj je Dunav NAJdublji i NAJjuži. To je i NAJveći prirodnjački i arheološki muzej u prirodi na tlu Evrope, NAJveći, NAJstariji i NAJbolje izraženi zbeg reliktnih flore, faune i vegetacije, prostor sa NAJvećim biodiverzitetom unutar jednog ekosistema, park s NAJvećim brojem istorijskih

spomenika iz vremena Rimskog limesa na Dunavu - sve skupa jedan od NAJlepših nacionalnih parkova u Evropi. Istorija je važna kockica mozaika, pa je zabeleženo da je pre više od 8.000 godina, nekoliko vekova uz sam Dunav postojala kultura prastarijskog čoveka, koja je kod Lepenskog vira ostavila tragove najstarije civilizacije u Evropi. Rimski imperatori su tokom pohoda na sever i istok Evrope ostavili 29 svedočanstava o svom prolasku i boravku na ovom području. Među njima se posebno ističe Trajanova tabla iz 101. godine nove ere, postavljena u čast proboja puta kroz Đerdap. Rimski put uklesan je u stenovite litice Kazana, a tu su i arheološki ostaci rimske palate Dijana-Karataš. Ostavštinu istorije čini i čuveni

srednjovekovni spomenik kulture, tvrđava Golubacki grad, sa svojim visokim kulama koja se prvi put pominje 1335. Tragovi viševkovnog turskog prisustva najbolje su očuvani u tvrđavi Fetislam, kod Kladova, a sliku modernog doba upotpunjuje Hidroenergetski i plovidbeni sistem Đerdap I. Đerdap je jedno od najvećih i najsevernijih evropskih skloništa tercijarne flore i vegetacije. U vreme ledenog doba bio je sklonište za floru tercijera, široko rasprostranjenu Evropom, koja se povlačila u kanjone i klisure Balkana. Dokaz za to je postojanje 50 različitih zajednica šumskog i žbunastog tipa, od kojih su čak 35 reliktnog ili polidominantnog karaktera od kojih su najvažnije mećija leska, pitomi orah, Pančičev maklen, koprivič, jorgovan, ruj, crni grab, božikovina, balkanski javor, zelenika...

Velika raznovrsnost divljači o kojoj su putopisci govorili još u 19. veku, zadržana je i danas, tako da u stolicnim bukovim i hrastovim šumama ovog područja i sada žive jeleni, smadači, divlje svinje, jazavci, kune, zečevi, divlje golubovi, divokoze, vukovi, šakali, lisice, divlje mačke... Od oko 200 vrsta ptica, posebno su vredni suri orao, orao zmijar, orao belorepan, sova ušara, šumska sova, crna roda, siva čaplja, mala bela čaplja, bela senica, planinski šareni detlić, zlatovrana, rode, drozdovi, ronci, kormorani, liske... Za Đerdap su od ribljih, karakteristične jeseterske vrste, smud, dunavski som, šaran, grgeč, štuka i duž dunavske obale gotovo da nema dana bez ribolovaca sa zabačenim štapovima. Kad se pobrojanom delu bogatstva doda i bogatstvo tradicije proisteklo iz duge naseljenosti, etničkog prožimanja, dodira više kultura, onda nimalo ne čudi što je ovaj nacionalni park sebi našao mesto među čudima Srbije.

Danas

SUBOTA - NEDELJA, 4 - 5. jun 2011, broj 4996-4997, godina XIV, cena 40 din, 30 den, 1.50 KM, 0,7 EUR (CG), 9 kuna

www.danas.rs

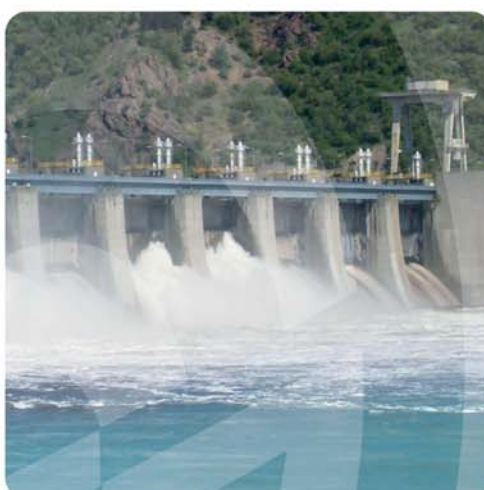
Zeleni dragulj Dunava

Vidikovac Plote

Nacionalni park

ĐERDAP

епс = енергија = живот

Đerdapski vremeplov

Nigde priroda i kulturno nasleđe nisu tako jedinstveno isprepletani kao u *Đerdapskoj klisuri*. Dunav je još od pamtiveka darivao život stanovnicima svojih obala. I sama šetnja kroz Nacionalni park Đerdap može da bude dovoljna da se oseti dah istorije i spozna kako su i zašto ljudi hiljadama godina trajali na ovoj granici istorijskih vetrova.

Đerdap je svojevrsni vremeplov jer vodi u osam milenijuma star *Lepenski vir*, naselje neolitskih ribara koje predstavlja središte jedne od najsloženijih kultura praistorije. Rimljani su premostili Dunav, usekli put kroz *Đerdapsku klisuru*, a kao trag i svedok o snazi i bogatstvu negdašnjeg rimskog carstva ostali su *Trajanova tabla* i palata *Dijana*.

Legenda o lepoj devojci Golubani još uvek živi u najvećoj, *Šešir kuli Golubačke tvrđave*, koja svojim kulama i zidinama trajno svedoči o graditeljskom znanju i umeću srednjovekovnih majstora. Kao trag prošlih vremena na prostoru Nacionalnog parka Đerdap ostalo je 40 evidentiranih kulturnih dobara, među kojima su četiri spomenika kulture od izuzetnog značaja - *Golubačka tvrđava*, *Lepenski vir*, *Trajanova tabla* i *Dijana-Karataš*.

Kao trag prošlih vremena na prostoru Nacionalnog parka Đerdap ostalo je 40 evidentiranih kulturnih dobara, među kojima su četiri spomenika kulture od izuzetnog značaja

Europark u Srbiji

Priroda ne poznaje granice i svi zaštitari, upravljači zaštićenim prirodnim dobrima i ljubitelji prirode na istom su zadatku - reč je o zaštiti i unapređenju našeg zajedničkog prirodnog nasleđa. Velika evropska porodica, *Europark federacija* koja okuplja više od 440 članova u 36 zemalja, u svoje okrilje ponovo je primila zaštićena područja u Srbiji. Inicijator obnavljanja rada sekcije *Europark federacije* u Srbiji bio je baš Nacionalni park Đerdap, čija inicijativa je našla na odobravanje tako da je kao rezultat zajedničkog rada u septembru 2010. oformljena *Asocijacija nacionalnih parkova i zaštićenih područja u Srbiji*, udruženje koje će rešavati statusna i praktična pitanja vezana za funkcionisanje zaštićenih područja.

Ono što ističu u prvi plan u *JP NP Đerdap*, kad je međunarodna saradnja u pitanju, jeste saradnja sa austrijskim Nacionalnim parkom Donau Auen, koja je ozvaničena potpisivanjem sporazuma o saradnji u januaru ove godine. Ogledaće se u razmeni iskustava i informacija bitnih za upravljanje zaštićenim područjima i zaštitu prirode, zaštiti ugroženih vrsta među kojima su *orao belorepan* i *jesetra*, usavršavanju zaposlenih, zajedničkoj realizaciji projekata, kao i razvoju turizma. To je praktično i prvi korak u pridruživanju *Dunavskoj mreži zaštićenih područja*, a sporazum o saradnji zvanično će biti potpisan početkom septembra na *Festivalu Dunava*. U međuvremenu predstavnici *NP Đerdap* već su učestvovali u par radionica u Bugarskoj i Mađarskoj koje su se bavile *orlom belorepanom* i održivim turizmom, unapređujući znanja i razmenjujući iskustva sa kolegama iz *Dunavske mreže*. Dunav jeste reka saradnje i zajednički čimlac NP Đerdap na srpskoj i Parka prirode Portile de fier na rumunskoj strani, čiji stručnjaci godinama uspešno sarađuju. Sličnosti povezuju i nacionalne parkove Skadarsko jezero u Crnoj Gori i Đerdap, kao i potpisani *Sporazum o saradnji* koji sa konkretnom realizacijom startuje ovih dana dolaskom predstavnika Skadarskog jezera, koji će nedelju dana zajedno sa čuvarima prirode NP Đerdap biti na terenu.

Kruna dosadašnje međunarodne saradnje je 7. sastanak *Europark zarter mreže* koji će biti održan od 28. juna do 1. jula u Donjem Milanovcu. Domaćin brojnim učesnicima iz zemlje i inostranstva biće *JP Nacionalni park Đerdap*, a oko 300 učesnika će na plenarnoj sednici i radionicama obrađivati teme vezane za održivi turizam.

SRĐAN STEFANOVIĆ: Gazdujemo kao dobri domaćini

Zaštita, očuvanje i unapređenje prirodnih i kulturnih vrednosti i održivi razvoj Nacionalnog parka Đerdap osnovni je zadatak upravljača ovog zaštićenog područja, Javnog preduzeća *Nacionalni park Đerdap* kome je država poverila to neprocenjivo blago na upravljanje. Trudimo se da resursom koji nam je poveren gazdujemo po principu dobrog domaćina, usklađujemo ekološke, ekonomske i socijalne zahteve u odnosu na raspoložive resurse i ljude koji žive na području parka pokušavamo da pridobijemo za priču o zdravom i boljem životu u očuvanoj prirodi. Jer ako se konačno shvati da je život u

nacionalnom parku privilegija koja sa sobom može da donese i određene finansijske benefite lokalnom stanovništvu, svima će biti i bolje i lakše. Nama kao upravljaču jer ćemo svakodnevne poslove na zaštiti raditi bez trzavica, dok će lokalna zajednica iza sebe imati brend nacionalnog parka - govori o preduzeću na čijem je čelu, a koje brine o 63.608 hektara najvećeg zaštićenog prirodnog dobra u Srbiji, direktor JP *Nacionalni park Đerdap* Srđan Stefanović, istovremeno navodeći da je NP Đerdap resurs koji uz poštovanje svih zakonskih normi može da doprinese razvoju ovog kraja.

I ako neko pomisli da se to odnosi isključivo na šumarstvo (više od dve trećine parka je pod šumom) odnosno seču šuma - greši. Tendencija je, naime, da se razvoj preduzeća sve manje oslanja na šumarstvo, kao osnovnu granu, već da se ide na promenu strukture prihoda kako bi se procentualno povećali prihodi od održivog razvoja. - Mnogi ne znaju da rad preduzeća ne finansira država. Deo poslova iz oblasti zaštite prirode i prirodnih dobara finansira država kroz realizaciju projekata za koje, kao i drugi, konkurišemo kod nadležnih

Srđan Stefanović

Ako se shvati da je život u nacionalnom parku privilegija koja sa sobom može da donese i određene finansijske benefite lokalnom stanovništvu, svima će biti i bolje i lakše

ministarstava. Sredstva za finansiranje poslova za koje smo osnovani ostvarujemo prodajom proizvoda i usluga od naknada za korišćenje zaštićenog područja NP Đerdap, koja se isključivo koriste za zaštitu i unapređenje zaštićenog prirodnog dobra. Međutim, naplata naknade za

korišćenje je otežana, ali mi računamo da će, kako vreme odmiče, takvih problema biti sve manje, a mi nećemo biti opterećeni obezbeđivanjem sredstava za funkcionisanje, već maksimalno koncentrisani na zaštitu prirodnih i kulturnih dobara - objašnjava Stefanović.

Najveći nacionalni park u Srbiji, veći nego NP Kopaonik, Tara i Fruška gora zajedno Čudesna priroda i kulturna baština

Nacionalni park Đerdap po prostiranstvu koje zauzima, najveći je nacionalni park u Srbiji, čak veći nego nacionalni parkovi Kopaonik, Tara i Fruška gora zajedno. Međutim, nije nimalo lako brinuti o Đerdapu. Ogromno prostiranje je pod šumom koja je nažalost povremeno na meti šumokradica, treba brinuti i o 5.882 hektara Dunava koji je takođe deo Nacionalnog parka Đerdap, divljači koja se prihranjuje, nepokretnim kulturnim dobrima, svemu onome što je presudilo da država 1974. ovo područje stavi pod zaštitu kao nacionalni park. A sve to rade 74 zaposlena iako i najprostija računica pokazuje da je za te poslove potrebno mnogo više ljudi. Istina, sistematizacijom poslova i radnih mesta predviđeno je da ovo preduzeće zapošljava 119 radnika, ali ograničenje zapošljavanja u javnim preduzećima uslovljeno je da postojeći zaposleni rade i više poslova.

Zahtevi u odnosu na postojeće kadrove nameću neophodnost stalnog unapređenja nivoa znanja i sposobnosti. Ostvarena međunarodna saradnja, kao i saradnja u zemlji, omogućavaju da naši zaposleni posredstvom radionica, seminara i redovnih kontakata s kolegama razmene iskustva, saznaju nešto novo i budu u toku s novinama u oblasti šumarstva, ekologije, lovstva, ribarstva, turizma, održivog razvoja. Kako nauka napreduje svakog dana, neophodno je da idemo u korak sa napretkom jer samo na taj način odgovorno i adekvatno možemo da zadovoljimo zahteve koje država i društvo postavljaju pred JP *Nacionalni park Đerdap* - kaže pomoćnica direktora za zajedničke poslove Nevenka Jevrić.

Edukacija zaposlenih, ali i edukacija stanovništva ono je čemu se u ovom preduzeću poklanja pažnja. Prezentacije u ovašnjim vrtićima i osnovnim školama, radionice na kojima osnovci uče kako se reciklira papir, ekološki kvizovi i zajedničke akcije čišćenja i

uređenja predstavljaju deo aktivnosti koje su usmerene na obrazovanje najmlađih kako da vole i čuvaju prirodu, koja će to umeti da im vrati. - U poslednjih godinu-dve intenzivirana je izdavačka delatnost preduzeća koja se sprovodi u funkciji informisanja i obrazovanja zaposlenih i stručne javnosti, promocije održivog gazdovanja prirodnim resursima, ali i edukacije mladih. U tom cilju, pored ostalog, štampan je *Eko bukar* NP *Đerdap*, kojim je stihovima upućena poruka najmlađima, ali i onim starijim, da poštuju životnu sredinu. Kako prirodu možete doživeti svim čulima, želeli smo da šumske stanovnike Đerdapa približimo ljudima, stoga je izdat CD *Zvuci prirode*, na kome su zabeležena oglašavanja divljih životinja i ptica, kao i muziciranje na ovašnjim tradicionalnim instrumentima. Tu su i *Đerdapska bojanica*, namenjena predškolicima i *Čudesna prirodna i kulturna baština*, turistički vodič NP Đerdap, a do kraja godine, kao jedan od rezultata nekoliko naučnoistraživačkih

projekata koji su u toku, biće objavljene monografije posvećene entomofauni, slepim miševima, prioritetnim vrstama ptica, ribama Đerdapa. Hedonistima, ali ne samo njima, namenjena je *Tradicionalna kuhinja NP Đerdap*, koju planiramo za drugu polovinu 2011. Nismo zaboravili ni najmlade za koje pripremamo zanimljive igre memorije i *Ne ljuti se čoveče u NP Đerdap*, saznajemo od pomoćnika direktora sektora zaštite i razvoja Ninoslava Jovanovića.

I puko pobrojavanje već izdatih naslova i naslova koji u narednih godinu dana treba da se nađu pred čitaocima, pokazuju pored naučnoistraživačkog rada i usmerenost JP *Nacionalni park Đerdap* prema održivom razvoju i održivom turizmu kao njegovom integralnom delu. Već sada, za sve više domaćih i stranih

turista pešačke staze i vidikovci u NP Đerdap postaju obavezno mesto, ima interesenata za posmatranje ptica, vožnju gliserom, lovni i ribolovni

Ninoslav Jovanović
Intenzivirana je izdavačka delatnost preduzeća koja se sprovodi u funkciji informisanja i obrazovanja zaposlenih i stručne javnosti

turizam. Porastu interesovanja sigurno su doprinela i tri prošlogodišnja značajna turistička priznanja: najbolja domaća destinacija na beogradskom *Sajmu turizma*, najbolja ekološka destinacija jugoistočne Evrope po oceni *Međunarodnog centra za razvoj turizma i ugostiteljstva* (SACEN) i *Turistički cvet*, najviše priznanje nacionalne turističke organizacije.

Atraktivna priroda oličena u *Đerdapskoj klisuri*, tragovi bogate prošlosti bezmalo svih epoha, od praistorije do danas, raznovrsni biljni i životinjski svet, geološka prošlost... daju posebnu draž i mističnost ovom prostoru i čine ga intrigantnim za turiste. Ulažemo napore u razvoj održivog turizma, prošle godine smo zajedno sa *Mladim istraživačima Srbije* uradili *Strategiju razvoja održivog turizma* u NP Đerdap koju je podržalo i *Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja* sufinansirajući sa tri miliona dinara uređenje *Vizitorskog centra NP Đerdap* u Donjem Milanovcu. Za kompletno uređenje prostora, od oko 700 kvadrata, nedostajuća sredstva obezbeđićemo kroz projekte kojima ćemo konkurišati kod resornih ministarstava - objašnjava Srđan Stefanović, direktor JP *Nacionalni park Đerdap*.

Banatski šafran (Crocus banaticus)

Florističko bogatstvo

Bogatstvo flore NP Đerdap ogleda se u više od hiljadu biljnih vrsta, a više od 20 flornih elemenata Đerdapa su i submediteranski, pontijski, mezijski i balkanski, što sve ukazuje na specifičnu istoriju i današnje prilike ovog predela. Količina je đerdapsko područje bilo i ostalo zanimljivo za botaničare, potvrđuje i činjenica da je tokom istraživanja flore Kneževine Srbije, Josif Pančić od 1853. do 1876, čak dvanaest puta bio u Đerdapu i njegovoj okolini. Najinteresantnija grupa biljaka Đerdapa svakako su tercijarni relikti, drevne vrste koje su preživele ledeno doba i opstale do danas.

Jedna od mnogobrojnih reliktnih vrsta u Đerdapu jeste *mečja leska* (Corylus colurna), koja u Đerdapu obrazuje guste i stare sastojine pomešane s reliktnim vrstama. *Pitomi orah* (Juglans regia), takođe reliktna vrsta, autohtonog porekla, široko je rasprostranjen od obala Dunava do 600 m.n.v. Pored *mezijske bukve* (Fagus moesiaca), koja je široko rasprostranjena u Đerdapu obrazujući mešovite zajednice s drugim listopadnim i čisto reliktnim vrstama, ovde se sreće i *istočna bukva* (Fagus orientalis), *klokočika* (Staphylea pinata), *Pančićev maklen* (Acer intermedium), *jorgovan* (Syringa vulgaris), *koprivic* (Celtis australis). Među reliktima dendroflore, koji žive u šumama *Đerdapske klisure*, nalazimo i večno zeleno drveće i žbunove kao što su *božikovina ili zelenika* (Ilex aquifolium), *maslinica* ili *lovorolice jeremičak* (Daphne laureola), *mekolisna veprina* (Ruscus hypoglossum) i *tisa* (Taxus

baccata). Osim reliktnih vrsta, dendrofloru Đerdapa sačinjavaju i mnoge vrste drveća i žbunova koje možemo da shvatimo kao savremene tipove. Danas u *Đerdapskoj klisuri*, ali i u drugim refulgijumima Balkanskog poluostrva, zajedno žive i drevne reliktnne postglacijalne vrste rodova kao što su *hrast*, *javor*, *njenica* da je tokom istraživanja

jasen, *brest*, *lipa*, *glog*, *grab* itd. Izgradnjom hidroakumulacionog jezera iščezla je vrsta *banatski šafran* (Crocus banaticus) koja je rasla na vlažnim livadama u okolini Tekije, a smatra se da su populacije potopljene. Još jedna zeljasta vrsta slične sudbine je *derdapska ili mađarska lala* (Tulipa hungarica Borbas), striktni endemit *Đerdapske klisure* koji je u Rumuniji u statusu retkog taksona. U Malom i Velikom Kazanu, na srpskoj strani Dunava, *lala* nije nađena, iako se smatralo da bi tu najverovatnije mogla da raste jer je ima na rumunskoj strani klisure. Verovatan uzrok nestanka *derdapske lale* sa srpske strane je potapanje prirodnog staništa usled izgradnje đerdapske akumulacije. Ovome u prilog idu i podaci Zahariada (1966), po kojima je biljka na rumunskoj strani klisure rasla na okomitim stenama na nadmorskoj visini od 80 m. Prema tome, veći deo staništa u Malom Kazanu i sa rumunske strane je potopljen. Preostali deo populacije u Rumuniji bio je malobrojan (2002) kad je stavljen pod strogu zaštitu, a poslednjim prebrojavanjem koje je sprovedeno sa srpske strane (2010), konstatovano je više od 6.000 primeraka *derdapske lale* na rumunskim terasama krećne litice u Kazanu.

Tokom istraživanja flore Kneževine Srbije Josif Pančić je od 1853. do 1876, čak dvanaest puta bio u Đerdapu i njegovoj okolini

Mali Štrbac

Nacionalni park Đerdap Danas

● POSEBNO IZDANJE LISTA DANAS POSVEĆENO NACIONALNOM PARKU ĐERDAP
Urednik Dragan Stojić, Tekstovi Jelena Bujdić Krečković, Fotografije iz arhive NP Đerdap
(autori Bojan Todorović, Ivan Radjoković, Aleksandar Veljković i Dragan Bosnić); Prelom Zoran Spahić.